PRELUCRAREA PĂRULUI DE CAPRĂ

Unelte şi produse

Georgeta Stoica

Prelucrarea părului de capră în gospodărie sau în cadrul meşteşugului specializat, mai puţin răspîndit în ţara noastră, n-a constituit pînă acum, decît în mică măsură, obiectul unor cercetări şi publicaţii speciale [1], meşteşugul fiind reprezentat, în oarecare măsură, prin produsele finite ale atelierelor, în expoziţiile sau depozitele muzeelor etnografice şi de artă populară. [2]

Studiul de faţă este rezultatul unor cercetări intreprinse în arhive, biblioteci şi pe teren, în acele sate în care meşteşugul se mai practică, în vederea cunoaşterii complexe a diferitelor aspecte legate de apariţia şi dezvoltarea lui în ţara noastră.

Din cercetarea materialului istorico-etnografic rezultă că întrebuinţarea părului de capră pentru confecţionarea unor anumite categorii de obiecte s-a practicat pe un teritoriu larg care se întinde din Asia pînă dincolo de Balcani trecînd şi peste linia Carpaţilor. [3] Prelucrarea părului de capră pe o arie atît de întinsă, pune probleme legate de originea, vechimea şi modul de transmitere

[1] Georgeta Stoica, Ileana Diaconescu, *Prelucrarea părului de capră în regiunile Banat, Oltenia, Argeş şi Ploieşti*, Revista muzeelor, Bucureşti, 1965, p. 483.

[2] În depozitul Muzeului de artă populară al Republicii Socialiste România, produse din com. Petreşti, în depozitul Muzeului de la Goleşti, produse şi unelte din com. Suici, în depozitul Muzeului regional al Olteniei, produse şi unelte din com. Petreşti şi Leordoasa, în depozitul Muzeului Satului un atelier complet cu utilajul şi produsele din Petreşti.

[3] F. Lorinţ, *Din istoria unui imperiu*, Bucureşti, 1964, p. 34; M. Ghimpu, E. Iacobeanu, *Materii prime textile*, Bucureşti, 1963, p. 70.

DIE VERARBEITUNG VON ZIEGENHAAR

Geräte und Erzeugnisse

Georgeta Stoica

Die Verarbeitung von Ziegenhaar innerhalb der Bauernwirtschaften oder im Rahmen eines spezialisierten Handwerks ist bisher nur in geringem Umfang Gegenstand von besonderen Untersuchungen und Veröffentlichungen gewesen.[1] Dieser Handwerkszweig war bisher bloß durch fertige Erzeugnisse der Werkstätten in den Ausstellungen und in den Magazinräumen der Volkskunde- und Volkskunstmuseen vertreten.[2]

Die vorliegende Arbeit ist das Ergebnis eingehender Forschungen in Archiven, Bibliotheken und auf dem Gelände (in den Dörfern, wo das Handwerk noch ausgeübt wird). Sie verfolgt die Absicht, die verschiedenen Aspekte, die mit dem Auftreten und der Entwicklung dieses Handwerks in unserem Land zusammenhängen, näher zu beleuchten.

Aus dem historisch-ethnographischen Unterlagenmaterial läßt sich ersehen, daß die Verwendung von Ziegenhaar zur Herstellung bestimmter Kategorien von Hausweben, auf einem sehr umfangreichen Gebiet ausgeübt wurde, das sich von Asien bis jenseits des Balkans und über den Karpatengürtel hinaus erstreckt.[3] Die Verarbeitung von Ziegenhaar innerhalb eines so weiten Raumes wirft Fragen über Ursprung, Alter und Übermittlung

[1] Georgeta Stoica, Ileana Diaconescu: *Prelucrarea părului de capră în regiunile Banat, Oltenia, Argeş şi Ploieşti*, Revista muzeelor, Bukarest, 1965, S. 483.

[2] In den Sammlungen des Volkskunstmuseums der Sozialistische Republik Rumänien: Erzeugnisse aus der Gemeinde Petreşti; in der Sammlung des Museums in Goleşti: Erzeugnisse und Werkzeuge aus der Gemeinde Suici; im Regionsmuseum Olteniens: Erzeugnisse und Werkzeug aus der Gemeinde Petreşti und Leordoasa; in den Magazinräumen des Dorfmuseums in Bukarest: eine vollständige Werkstatt mit Werkzeug und Erzeugnissen aus Petreşti.

[3] F. Lorinţ, *Din istoria unui imperiu*, Buk., 1964, S. 34; M. Ghimpu, E. Jacobeanu, *Materii prime textile*, Buk., 1963, S. 70.

www.muzeulastra.com / www.cimec.ro

a tehnicii de lucru în teritoriile amintite, cu implicaţii deosebit de interesante şi pentru ţara noastră.

Cu privire la vechimea meşteşugului în ţara noastră documentele care atestă prelucrarea părului de capră în cadrul unui meşteşug specializat, sînt relativ puţine şi în cea mai mare parte recente. Primele menţiuni se referă la dezvoltarea meşteşugului de „trăistar", în Transilvania, în oraşele Braşov,[4] Sighişoara şi Sibiu.[5] Meşteşugul „trăistăritului" satisfăcea însă nevoi limitate pentru categorii sociale restrînse şi din această cauză n-a ajuns la o dezvoltare prea mare pînă la sfîrşitul secolului al XVI-lea.

Deşi meşteşugul se manifestă ca o branşă separată încă din secolul al XVI-lea, fiind menţionat în cadrul breslelor ca atare, subliniem că traistele confecţionate de meşterii orăşeni satisfăceau în primul rînd nevoile armatei şi erau puţin cerute pe piaţă, deoarece ţăranii îşi confecţionau singuri obiectele necesare. Dezvoltarea meşteşugurilor în Transilvania în secolul al XVII-lea, intensificarea comerţului şi creşterea cererii de produse au favorizat şi înflorirea „trăistăritului" în această perioadă. Constatăm în acest fel că, pe măsura întăririi breslelor, „trăistarii" căutau să obţină privilegii, să asigure desfacerea produselor şi să se apere de concurenţa tot mai puternică a producătorilor din mediul rural. În cazul meşteşugarilor braşoveni tendinţa de monopolizare a meşteşugului şi a locurilor de desfacere se concretizează prin obţinerea la 1695 a dreptului de colecţionare a părului de capră şi de confecţionare a traistelor,[6] în exclusivitate. În acelaşi scop se iau măsuri împotriva ţăranilor din Săcel, Dîrste şi Baciu[7] care colectau şi prelucrau părul de capră fără avizul breslei. Potrivit rezoluţiei magistratuale, produsele se confiscau impunînd „fuşerii" la o amendă de 11 fl. ungureşti, din care două părţi se rezervau judecătoriei şi o treime fabricanţilor de traiste.[8]

[4] N. Iorga, *Istoria comerţului românesc*, Epoca veche, Bucureşti, p. 60.
[5] Şt. Pascu, *Meşteşugurile din Transilvania*, Buc., 1954, p. 136.
[6] *Industria textilă din Braşov şi Ţara Bîrsei*, Buc., 1960, I, p. 54—55.
[7] *Op. cit.*, p. 191—192.
[8] *Industria textilă din Braşov şi Ţara Bîrsei*, Buc., 1960, I, p. 192.

der Arbeitsweise in dem genannten Raume auf, die auch für unser Land aufschlußreiche Folgerungen ergeben.

Was das Alter dieses Handwerks in unserem Lande betrifft, so gibt es verhältnismäßig wenig und vor allem nur neuere Quellen, die das Verarbeiten von Ziegenhaar in darauf spezialisierten Werkstätten bezeugen. Die frühesten Angaben beziehen sich auf die Entwicklung des Handwerks der „Beutelmacher" (trăistar) in den siebenbürgischen Städten Kronstadt (Braşov),[4] Schäßburg (Sighişoara) und Hermannstadt (Sibiu).[5] Die Beutelmacherei (trăistărit) beschränkt sich indessen auf die Belieferung einiger sozialer Kategorien, deswegen gelangte sie bis zum Ende des 16. Jahrhunderts zu keiner größeren Entfaltung.

Obgleich das Handwerk schon im 16. Jahrhundert als besonderer Zweig innerhalb der Zünfte erwähnt wird, muß betont werden, daß die städtischen Meister die von ihnen hergestellte Ware in erster Linie an das Heer lieferten; auf dem Markt war die Nachfrage gering, da die Bauern diese Gegenstände für ihren Gebrauch selbst verfertigten. Die Entwicklung der Handwerke in Transsilvanien im 17. Jahrhundert, die Erweiterung der Handelsbeziehungen und die zunehmende Nachfrage begünstigen auch das Aufblühen der Beutelmacherei in diesem Zeitabschnitt. So kann festgestellt werden, daß gleichzeitig mit dem Erstarken der Zünfte auch die Beutelmacher versuchten, Privilegien zu erhalten, den Absatz ihrer Erzeugnisse zu sichern und sich vor der wachsenden Konkurrenz der ländlichen Erzeuger zu schützen. Die Tendenz der Kronstädter Meister, das Handwerk und den Absatzmarkt zu monopolisieren, äußerte sich auch darin, daß sie 1695 das alleinige Recht erhielten, Ziegenhaar aufzukaufen und Beutel daraus zu verfertigen.[6] In diesem Sinne wurden Maßnahmen gegen die Bauern von Săcel, Dîrste und Baciu[7] ergriffen, die ohne Erlaubnis der Zunft Ziegenhaar sammelten und verarbeiteten. Einem Magistratsbeschluß zufolge wurden ihre Erzeugnisse beschlagnahmt und die „Pfuscher" mit 11 ungarischen Fl. Strafe belegt; zwei Drittel davon wurde dem Gericht zugestellt, ein Drittel den Beutelmachern.[8]

[4] N. Jorga, *Istoria comerţului românesc*, Epoca veche, Buk., S. 60.
[5] Şt. Pascu, *Meşteşugurile din Transilvania*, Buk., 1954, S. 136.
[6] *Industria textilă din Braşov şi ţara Bîrsei*, Buk., 1960, I, S. 54/55.
[7] *Ebenda*, S. 191—192.
[8] *Industria textilă din Braşov şi Ţara Bîrsei*, Buk., 1960, I, S. 192.

www.muzeulastra.com / www.cimec.ro

Prelucrarea fibrelor textile şi ţesutul lor în secolul al XV-lea în Ţara Românească nu depăşise, în linii generale, nivelul meşteşugului casnic,[9] nici la oraşe, nici pe domenii şi nici la sate, ceea ce explică lipsa menţiunilor documentare cu privire la trăistărit. Abia în secolul al XVII-lea se constituie ca meşteşuguri propriu-zise, depăşind sfera preocupărilor casnice, noi ramuri printre care se numără şi trăistarii.[10] Înmulţirea sensibilă a menţiunilor documentare, legate de meşteşuguri în decadele 4 şi 5 ale veacului, constituie un indiciu al creşterii activităţii meşteşugăreşti.

Trăistăritul se dezvoltă treptat în strînsă legătură cu dezvoltarea celorlalte meşteşuguri ajungînd în anul 1835, aşa cum rezultă din statistica patentarilor, atît de răspîndit, încît găsim menţionat cel puţin un meşteşugar în fiecare judeţ din Ţara Românească. La această dată găsim un trăistar la Piteşti, unul la Cîmpulung Muscel, unul la Cîmpina, unul în Tîrgul Mizilului, unul la Vîrteşcoi — jud. Rîmnic şi un număr de trăistari pe care nu-l putem stabili precis, în oraşul Bucureşti, deoarece sînt notaţi împreună cu tabacii.[11] Dacă ţinem seama că în afara meşteşugarilor patentari lucrau paralel mulţi alţii ce nu plăteau impozit pentru meşteşugul pe care-l practicau sporadic, se poate aprecia că la mijlocul secolului al XIX-lea torsul şi ţesutul din păr de capră luase o mare dezvoltare. De altfel însăşi statistica menţionează că prelucrarea se făcea paralel în gospodărie şi în atelierele specializate.

La dezvoltarea meşteşugului a contribuit desigur şi numărul mare de capre din Ţara Românească, din care pînă la 1835 o bună parte erau trimise pentru „tainurile imperiului"[12] precum şi schimbul frecvent de materie primă cu Braşovul[13] ca urmare a intensificării relaţiilor comerciale în această perioadă.

[9] Şt. Olteanu, *Meşteşugurile din Moldova şi Ţara Românească (sec. X—XVIII)* Buc., 1961, p. 98 (manuscris dizertaţie).

[10] Arh. St. Buc., *M-rea R. Sărat*, v/21, orig. rom.

[11] *Documente privitoare la economia Ţării Româneşti*, Buc., 1958, II, p. 596—616.

[12] M. Guboglu, *Catalogul documentelor turceşti*, Buc., 1960, p. 286.

[13] Arhiva magistratului oraşului Braşov, Buc., I, p. 196—197; D. Limona, *Catalogul documentelor greceşti din Arhivele Statului de la oraşul Stalin*, Buc., II, p. 271.

Im 16. Jahrhundert ging die Verarbeitung von Textilfasern in der Walachei im allgemeinen sowohl in den Städten als auch auf den Landgütern und in den Dörfern nicht über den Rahmen einer Heimindustrie hinaus[9]; so erklärt sich auch das Fehlen von Quellen in bezug auf das Handwerk der Beutelmacher (trăistar). Erst im 17. Jahrhundert entwickeln sich auf diesem Gebiet selbständige Handwerke, die über die Grenzen häuslicher Beschäftigung hinausgehen, darunter auch die Beutelmacherei.[10] Im 4. und 5. Jahrzehnt dieses Jahrhunderts werden die Handwerke immer häufiger in Urkunden erwähnt, ein Hinweis auf die beständig anwachsende handwerkliche Tätigkeit.

Die Beutelmacherei entwickelt sich allmählich in engem Zusammenhang mit den übrigen Handwerken und gelangt 1835, wie aus der Statistik der Inhaber von Gewerbescheinen hervorgeht, zu einer solchen Verbreitung, daß mindestens ein Beutelmacher in jedem Kreis der Walachei gezählt wird. Zu diesem Zeitpunkt finden wir je einen Meister in Piteşti, in Cîmpulung Muscel, in Cîmpina, in Tîrgul Mizilului, in Vîrteşcoi, Kreis Rîmnic. Die Anzahl der Beutelmacher in Bukarest ist nicht festzustellen, da sie in den Listen mit den Kürschnern zusammen geführt wurden.[11] Wenn man in Betracht zieht, daß außer den steuerzahlenden Handwerkern noch viele andere arbeiteten, die für ihr nur gelegentlich betriebenes Gewerbe keine Steuer bezahlten, kann man annehmen, daß um die Mitte des 19. Jahrhunderts das Spinnen und Weben von Ziegenhaar einen großen Aufschwung genommen hat. Im übrigen wird in der Statistik selbst erwähnt, daß sowohl in den Bauernwirtschaften als auch in spezialisierten Werkstätten gearbeitet wurde.

Zur Entwicklung des Handwerks hat sicher auch die große Anzahl von Ziegen in der Walachei beigetragen; bis 1835 wurde ein großer Teil davon als Abgabe an die Pforte[12] geliefert. Infolge der Ausweitung der Handelsbeziehungen in diesem Zeitabschnitt mehrte sich der Austausch von Rohstoffen mit Kronstadt.[13]

[9] Şt. Olteanu, *Meşteşugurile din Moldova şi Ţara Românească (sec. X—XVIII)*, Buk., 1961, S. 98 (handschriftliche Dissertation).

[10] Staatsarchiv Buk. *Kloster R. Sărat*, v/21, rum. Orig.

[11] *Documente privitoare la economia Ţării Româneşti*, Buk., 1958, II. S. 596—616.

[12] M. Guboglu, *Catalogul documentelor turceşti*, Buk., 1960, S. 286.

[13] Magistratsarchiv der Stadt Kronstadt, Buk., I, S. 196—197; D. Limona, *Catalogul documentelor greceşti din Arhivele Statului de la oraşul Stalin*, Buk., II, S. 271.

www.muzeulastra.com / www.cimec.ro

Documentar se constată existența a două categorii de obiecte confecționate din păr de capră: produse ale meșteșugului casnic și produse ale meșteșugului specializat. Cercetarea etnografică de teren confirmă constatarea făcută pe bază documentară punînd în evidență și existența a două tehnici de lucru diferite, proprii produselor gospodărești sau celor meșteșugărești. Diferențierea netă a celor două categorii de obiecte în funcție de tehnica de prelucrare și de scopul pentru care au fost create (satisfacerea nevoilor gospodăriei sau desfacerea lor pe piață) impune tratarea separată a celor două aspecte ale prelucrării părului de capră.

Prelucrarea părului de capră în cadrul gospodăriei țărănești

Urmărind pe hartă zonele în care s-a folosit părul de capră ca materie primă pentru țesut, constatăm cu o singură excepție — în sudul Olteniei — că ele se află în regiunea colinară sau muntoasă, acolo unde creșterea caprelor este mai frecventă. În Banat aproape toate satele de la nord de Orșova pînă pe valea Bistrei, în Oltenia satele din jurul Băii de Aramă în sud la Vădastra, Vădăstrița și Obîrșia, în jud. Dîmbovița, satele de pe valea Slănicului sau a Buzăului la Vipereşti, părul de capră este prelucrat în gospodărie. Nu ne referim aici la țesăturile din satele de macedoneni din Dobrogea, foarte frumoase și tipice pentru aceștia, deoarece multe dintre ele sînt moșteniri aduse din Grecia, unde se lucra frecvent părul de capră pentru confecționarea textilelor de interior. În majoritatea satelor amintite, întrebuințarea părului de capră, — inferior lînei, se explică prin posibilitățile economice mai scăzute ale satelor respective unde se foloseau la maximum toate resursele gospodăriei.

Amestecînd de obicei lîna cu părul de capră, în cazul țesăturilor pentru interior, sau chiar la unele piese de port, sătencele folosesc o tehnică veche pomenită și în documente, pentru anumite sate din Transilvania. Astfel la 1773 trăistarii brașoveni se plîng că „locuitorii din Dîrste și Săcel, cumpără păr de capră, îl amestecă cu lînă, fac pă-

Auf Grund der Urkunden lassen sich zwei Kategorien von Gegenständen, die aus Ziegenhaar gefertigt wurden, feststellen: Erzeugnisse der Heimindustrie und Erzeugnisse der spezialisierten Werkstätten. Die ethnographischen Feldforschungen bestätigen diese auf Grund von Urkunden getroffene Feststellung: Es treten nämlich auch zwei verschiedene Arbeitstechniken in Erscheinung, je nachdem, ob die Erzeugnisse in der Bauernwirtschaft oder in den Werkstätten hergestellt wurden. Die klare Scheidung der beiden Kategorien von Gegenständen wird also von der Arbeitstechnik und von dem Zweck, für den sie hergestellt wurden, bestimmt (zum eigenen Gebrauch oder für den Verkauf) und fordert die getrennte Behandlung der beiden Verarbeitungstechniken von Ziegenhaar.

Die Verarbeitung von Ziegenhaar innerhalb der Bauernwirtschaften

Wenn man die Gebiete, in denen Ziegenhaar als Spinnfaser verwendet wurde, auf der Karte verfolgt, stellt man fest, daß es (Südoltenien allein ausgenommen) die hügeligen und gebirgigen Landstriche sind, wo Ziegen häufiger gehalten werden. Im Banat wird das Ziegenhaar in fast allen Dörfern nördlich von Orșova bis ins Bistra-Tal in den Bauernwirtschaften verarbeitet; desgleichen in der Oltenia, in den Dörfern um Baia de Aramă und im Süden in Vădastra, Vădăstrița und Obîrșia, im Kreis Dîmbovița, in den Dörfern des Slănic- oder Buzău-Tales in Vipereşti. Wir sehen hier ab von den sehr schönen und typischen Geweben der Mazedonier in der Dobrudscha, denn viele davon sind aus Griechenland mitgebrachtes Erbgut; dort wurde sehr häufig Ziegenhaar zur Herstellung von Textilien für die Ausschmückung der Innenräume verwendet. Bei der Mehrzahl der obengenannten Dörfer erklärt sich der Gebrauch von Ziegenhaar, das minderwertiger ist als Wolle, aus den geringeren wirtschaftlichen Möglichkeiten der betreffenden Dörfer, die alle Hilfsquellen der Wirtschaft maximal ausnützen mußten.

Die Bäuerinnen, die zur Herstellung von Textilien für den Hausgebrauch oder selbst von Trachtenstücken Ziegenhaar gemischt mit Wolle verwendeten, bedienten sich einer alten Technik, die auch für manche Dörfer Transsilvaniens urkundlich belegt ist. Im Jahre 1773 beklagen sich die Kronstädter Beutelmacher (trăistar), „daß die Bewohner von Dîrste und Săcel Ziegenhaar kaufen, es mit Wolle mischen, ‚Kotzen' daraus machen und sie ver-

www.muzeulastra.com / www.cimec.ro

turi (‚Kotzen') şi le vînd înşelînd pe cumpărători, căci astfel de pături nu sînt durabile". [14]

Amestecul cu lînă are ca scop creşterea durabilităţii ţesăturilor şi o oarecare înlesnire în procesul ţesutului prin folosirea ca urzeală a firelor de lînă mai răsucite.

Tehnica de lucru. O primă fază de prelucrare identică celei cunoscute pentru lînă, în general, este tunsul şi sortarea părului după culorile naturale; urmează „trasul cu piepteni" pentru formarea caierului. Torsul se face cu furca şi fusul, prin răsucirea bună a firului din caierul uşor umezit, legat foarte strîns, uneori înfăşurat cu o pînză.

Ţesutul se face în războiul orizontal şi materialul este executat de obicei în patru iţe, folosind urzeala de lînă sau cînepă. Ornamentele sînt fără excepţie simple, realizate fie din dungi alternante în două, trei culori, fie din carouri.

În toate satele, cu excepţia celor din sudul Olteniei, din părul de capră se confecţionează obiecte asemănătoare ca destinaţie, tehnică şi ornament şi anume: pricoviţe pentru pat, — în trei foi —, glugi, ţoluri şi ciorapi împletiţi cu un singur cîrlig.

În Vădastra, Vădăstriţă şi Obîrşia se constată o diferenţă netă ce se explică prin schimburile culturale ce au avut loc în satele din dreapta Dunării, unde prelucrarea părului de capră se face în mod intens. Aici s-au lucrat în mod exclusiv, desagi de o formă necunoscută în alte zone. Ţesătura desagilor este în două iţe, din păr neamestecat cu lînă, în dungi din culoarea naturală a părului, alternînd cu fire vopsite în roşu şi galben. Uneori, la marginea care limitează o dungă de alta, sînt executaţi zimţi. Ceea ce diferenţiază desagii de aici, nu este ornamentul — comun şi altor piese din aceeaşi categorie — ci croiala (*fig. 1*).

Foaia dreaptă, lungă de cca 3 m are în partea centrală o deschizătură lungă de cca 0,50 m lăsată special într-o parte a ţesăturii. Capetele se îndoaie şi formînd desagii,

[14] *Industria textilă din Braşov şi Ţara Bîrsei*, Buc., 1960, I, p. 190.

kaufen; sie betrügen damit die Käufer, denn diese Kotzen seien nicht dauerhaft." [14]

Man mischte die Ziegenhaare mit Wolle, um das Gewebe dauerhafter zu machen und das Weben in gewissem Sinne zu erleichtern, indem man das stärker gedrehte Wollgarn, als Kette verwendete.

Die Arbeitstechnik. Wie bei der Verarbeitung von Wolle umfaßt der erste Arbeitsgang das Scheren und das Sortieren des Haares den natürlichen Farben nach; es folgt das Auskämmen des Haares, wonach der Wickel (caier) um den Rocken gewunden wird. Gesponnen wird mit Rocken und Spindel, der Faden wird stark gedreht, der Wickel leicht angefeuchtet, sehr fest gebunden und manchmal noch mit Leinwand umwickelt.

Gewebt wird auf dem waagerechten Webstuhl meist mit vier Schäften, für die Kette wird Wolle oder Hanf verwendet. Die Ziermotive sind ausnahmslos schlicht, meist werden zweifarbige Streifer oder Würfelmuster gewebt.

In allen Dörfern, außer in denen Südolteniens, sind das Herstellungsverfahren, die Verwendung und die Musterung der Ziegenhaarweben ähnlich; man verfertigt hier dreiteilige Bettüberwürfe (pricoviţe) Kapuzenmäntel, Wolldecken und einfach gewirkte Strümpfe.

Die Erzeugnisse aus Vădastra, Vădăstriţa und Obîrşia in Oltenien unterscheiden sich in dieser Hinsicht von den übrigen; das ist durch den kulturellen Austausch mit den Dörfern auf dem rechten Donauufer zu erklären, wo die Verarbeitung von Ziegenhaar intensiv betrieben wird. In Südoltenien wurden nämlich ausschließlich Quersäcke nach einem in anderen Gebieten unbekannten Schnitt hergestellt. Die Quersäcke sind zweischäftig ohne Beimischung von Wolle gewebt; zwischen die naturfarbenen Streifen werden rot und gelb gefärbte Fäden eingewebt. Gelegentlich werden an den Stellen, wo zwei Streifen aufeinandertreffen, gezahnte Muster eingewebt. Kennzeichnend für diese Quersäcke ist aber nicht die Musterung, die auch bei anderen Stücken der gleichen Kategorie vorkommt, sondern der Schnitt (*Abb. 1*).

Im Mittelstück der geraden, etwa 3 m langen Bahn läßt man auf einer Seite einen ungefähr 0,50 m langen Schlitz offen; die Enden werden umgeschlagen und bilden die Säcke. Der Kopf wird durch die Öffnung gesteckt, der eine Sack hängt auf dem Rükken, der andere auf der Brust. Der schmälere

[14] *Industria textilă din Braşov şi Ţara Bîrsei*, Buk., 1960, I, S. 190.

www.muzeulastra.com / www.cimec.ro

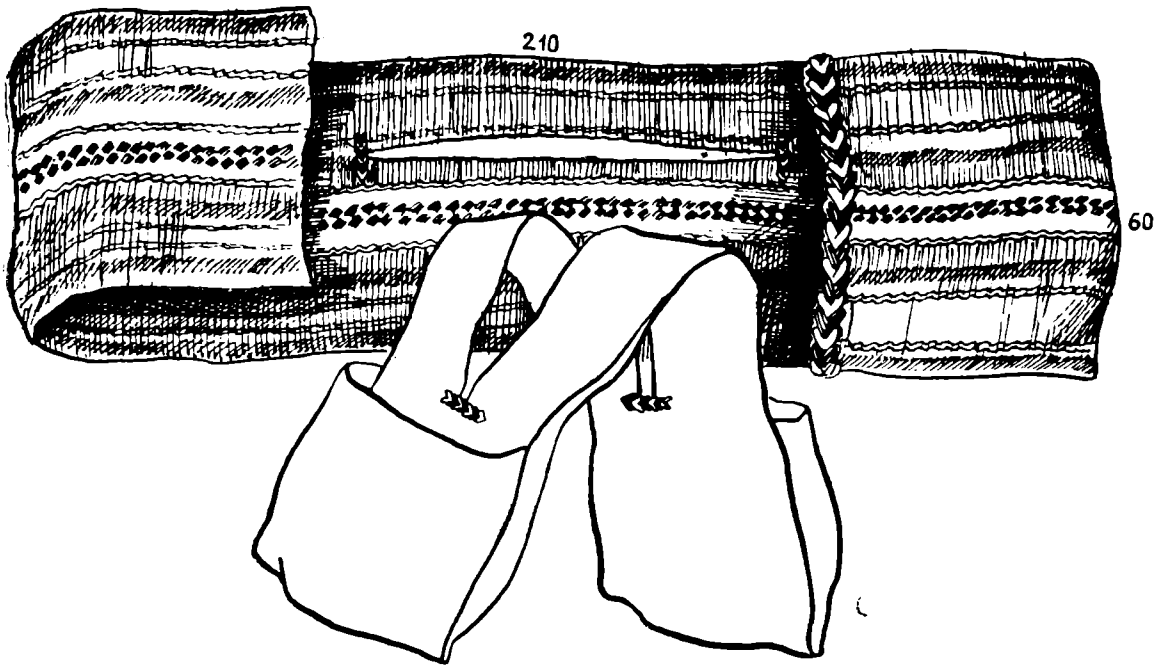

Fig 1. Desagi cu două părţi, com. Vădastra.

Abb. 1. Zweiteiliger Quersack, Gemeinde Vădastra.

care se bagă pe cap, purtîndu-se cu o parte pe piept şi cu cealaltă pe spate. Breteaua mai îngustă de pe umărul stîng este folosită ca mijloc de susţinere pentru ca desagii să nu alunece în sus ori în jos; cînd nu sînt prea încărcaţi, se poartă obişnuit pe un umăr.

Utilizarea părului de capră ca materie primă pentru confecţionarea textilelor de interior sau a unor piese de port este, atît în Banat cît şi în nordul Olteniei sau pe valea Slănicului, din ce în ce mai rară. În ceea ce priveşte confecţionarea desagilor în sudul Olteniei, meşteşugul casnic al torsului şi ţesutului din părul de capră nu se mai cunoaşte. Am găsit numai cîteva piese despre care bătrînele îşi amintesc cum se lucrau, dar care pînă acum 30—40 de ani erau foarte răspîndite.

Prelucrarea părului de capră în cadrul meşteşugului specializat

În legătură cu originea şi vechimea prelucrării părului de capră în cadrul unui meşteşug specializat, se cunosc destul de puţine date documentare. Existenţa unor meşteşugari specializaţi în confecţionarea traistelor este menţionată în documente în sec. al XVIII-lea, cînd meşteşugul se diferenţiază

Träger auf der linken Schulter dient als Stütze und verhindert das Hinauf- oder Hinabrutschen der Säcke. Wenn der Quersack nicht allzu voll ist, pflegt man ihn bloß über einer Schulter zu tragen.

Sowohl im Banat als auch in Nordoltenien und im Slănictal wird Ziegenhaar immer seltener als Spinnfaser zur Herstellung von Geweben für den Hausgebrauch oder für Trachtenstücke verwendet. Was die Herstellung von Quersäcken in Südoltenien anlangt, so ist das Spinnen und Weben von Ziegenhaar hier nicht mehr üblich. Wir haben bloß einige Stücke gefunden, die vor 30—40 Jahren noch sehr verbreitet waren und an deren Herstellungsweise alte Frauen sich noch erinnern.

Die Verarbeitung von Ziegenhaar in spezialisierten Werkstätten

Über den Ursprung und das Alter der Verarbeitung von Ziegenhaar in spezialisierten Werkstätten gibt es ziemlich wenig urkundliche Belege. Das Vorhandensein eines Handwerks, das auf die Herstellung von Beuteln (traiste) spezialisiert war, wird in Urkunden des 18. Jahrhunderts erwähnt, als dieses Gewerbe sich deutlich von den übrigen loslöste und die Handwerker sich zu organisieren begannen. Viel früher werden indessen schon Beutel (traiste) unter anderen Erzeugnissen

www.muzeulastra.com / www.cimec.ro

net şi meşteşugarii încep să se organizeze. Găsim însă în documente, printre alte produse menţionate şi traistele, la o dată mult anterioară. Astfel într-un privilegiu acordat de Mircea cel Bătrîn braşovenilor, se spune că „postavul în bucăţi întregi, cizmele şi pălăriile, şepcile frînceşti — toate fabricaţie săsească, braşoveană — sînt scutite de orice taxe, ca şi postavul prost «cenuşiu» de sumane şi pînză de in, *traistele*, cuţitele, tot lucru ardelean pentru ţărani. [15]

Înmulţirea menţiunilor cu privire la produsele din păr de capră [16] numai către mijlocul secolului al XVII-lea, cantităţile mari de materie primă pe care Ţara Românească le comercializează [17], răspîndirea largă a meşteşugului în secolul al XIX-lea, ne îndreptăţesc să afirmăm că, prelucrarea părului de capră, cunoscută încă din sec. al XIV-lea, ajunge la mijlocul sec. al XVIII-lea şi în ultima jumătate a sec. al XIX-lea la o mare înflorire.

Astăzi în majoritatea centrelor menţionate în documente în legătură cu acest meşteşug, nu se mai lucrează. Sînt deasemeni sate, identificate în cursul cercetărilor, în care prelucrarea părului de capră a cunoscut oarecare răspîndire, dar astăzi meşteşugul a dispărut. Cu ajutorul datelor culese din documente, pînă în prezent, şi a celor de la teren am întocmit o hartă a centrelor în care s-a practicat acest meşteşug, astăzi dispărut *(pl. I)* care, fără a fi completă, reprezintă un început pentru cunoaşterea răspîndirii acestui meşteşug în ţara noastră.

În prezent trăistăritul se practică în satele Petreşti şi Leordeasa (Oltenia), Şuici-Rudeni (jud. Argeş) şi Băleni-Români (jud. Dîmboviţa). Cel mai intens se exercită meşteşugul în satul Petreşti. Din repartiţia teritorială a localităţilor în care se lucrează încă, constatăm că meşteşugul, dezvoltat mai întîi în cadrul oraşelor, se mută treptat în mediul rural, singurul loc unde se mai cer produsele respective. Pentru luciul aparte, cu rezistenţă

[15] N. Iorga, *Istoria comerţului românesc*, Ep. veche, Bucureşti, p. 59—60.

[16] *Industria textilă din Braşov şi Ţara Bîrsei*, Bucureşti, 1960, I., p. 54—55, 191—192; *Documente privitoare la economia Ţării Româneşti*, Bucureşti, 1958, I, p. 68; *Meşteşugari şi negutători din trecutul Craiovei*, Bucureşti, 1957, p. 23.

[17] N. Iorga, *Corespondenţa lui D. Aman*, Bucureşti, p. 8; D. Limona, *op. cit.* p. 88, 271; *Documente privitoare la economia Ţării Româneşti*, Bucureşti, 1958, I, p. 596—616.

in Urkunden erwähnt. In einem Privileg, das Mircea der Alte den Kronstädtern einräumte, heißt es z. B. daß „... ganze Stücke Tuch, Stiefel und Hüte, fränkische Mützen — alles sächsische Erzeugnisse aus Kronstadt — von allen Taxen befreit sind, wie auch das grobe graue Tuch für Bauernmäntel, Leinengewebe, Beutel (traiste), Messer, alles siebenbürgische Arbeit für die Bauern".[15]

Häufiger finden die Erzeugnisse aus Ziegenhaar [16] erst gegen die Mitte des 17. Jahrhunderts Erwähnung; die großen Mengen von Rohmaterial, die aus der Walachei abgesetzt werden [17], und die weite Verbreitung dieses Handwerks im 19. Jahrhundert berechtigen zu der Behauptung, daß die Verarbeitung von Ziegenhaar, die schon seit dem 14. Jahrhundert bekannt ist, um die Mitte des 18. und in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts zu großer Blüte gelangt.

Heute wird in den meisten Zentren, die im Zusammenhang mit diesem Handwerk in Urkunden erwähnt werden, nicht mehr gearbeitet. Auch in Dörfern, in denen den Nachforschungen zufolge die Verarbeitung von Ziegenhaar ziemlich verbreitet war, wird sie gegenwärtig nicht mehr geübt.

Mit Hilfe der bisher in Dokumenten und im Gelände vorgefundenen Daten, habe ich die ehemaligen Zentren dieses heute kaum noch ausgeübten Handwerks in einer Karte aufgezeichnet (*Tafel I*), die, ohne Anspruch auf Vollständigkeit zu erheben, einen Anfang darstellt, unsere Kenntnisse über die Verbreitung dieses Handwerks in unserem Lande zu erweitern.

Heute wird die Beutelmacherei nur noch in den Dörfern Petreşti und Leordeasa (Oltenien), Şuici-Rudeni (Kreis Argeş) und Băleni-Români (Kreis Dîmboviţa) ausgeübt, wobei Petreşti das bedeutendste Zentrum dafür ist. Aus der gebietsmäßigen Verteilung der Ortschaften, wo noch gearbeitet wird, läßt sich feststellen, daß dieses Handwerk, das sich ursprünglich in den Städten entwickelt hatte, sich mehr und mehr auf ländliche Gebiete zurückzieht, wo allein noch eine Nachfrage nach den betreffenden Erzeugnissen besteht. Wegen des besonderen Glanzes und

[15] M. Iorga, *Istoria comerţului românesc*, Ep. veche, Buk., S. 59—60.

[16] *Industria textilă din Braşov şi Ţara Bîrsei*, Buk., 1960, I, S. 54—55, 191—192; *Documente privitoare la economia Ţării Româneşti*, Buk., 1958, I, S. 68; *Meşteşugari şi negutători din trecutul Craiovei*, Buk., 1957, S. 23.

[17] N. Iorga, *Corespondenţa lui D. Aman*, Buk., S. 8; D. Limona, *a.a.O.*, S. 88, 271; *Dokumente privitoare la economia Ţării Româneşti*, Buk., 1958, I, S. 596—616.

www.muzeulastra.com / www.cimec.ro

superioară şi o capacitate de împîslire mai mică, părul de capră a fost utilizat cu precădere la confecţionarea obiectelor a căror durabilitate este absolut necesară — desagi, traiste, preşuri, păturí pentru cai etc., ceea ce explică, deasemenea menţinerea meşteşugului pînă în zilele noastre în mediul rural.

Din punct de vedere *al tehnicii de prelucrare a părului* şi a uneltelor folosite, există o unitate evidentă între cele patru centre menţionate. Oarecari deosebiri se manifestă în ceea ce priveşte modul de procurare a materiei prime, denumirile unor piese componente a uneltelor de lucru şi cromatica folosită la ornamentarea produselor; există deasemenea şi produse specifice unui centru sau altuia.

Atelierul în care sînt instalate uneltele pentru tors şi ţesut este de obicei o magazie sau polată aşezată în spatele casei (*fig. 2*).

Cu meşteşugul torsului şi ţesutului părului de capră, se ocupă aproape în exclusivitate bărbaţii, şi numai cu rare excepţii femeile. Meşteşugul se moşteneşte din tată în fiu în cadrul familiei. Este interesant cum în felul acesta, în satul Petreşti s-a ajuns ca peste 50% din numărul meşterilor care au lucrat aici, să facă parte dintr-o singură familie.

Procurarea materiei prime. Urmărind catagrafiile animalelor în perioadele de înflorire a meşteşugului, observăm ca o trăsătură comună a tuturor centrelor, că nici unul nu a posedat un număr mare de capre, care să furnizeze materie primă suficientă pentru satisfacerea cererii de produse. De aceea, fiecare din centrele producătoare, procura într-un anumit mod părul de capră. Astfel trăistarii din com. Petreşti procurau părul, fie din sat, lucrînd în acest caz la comandă cu materialul clientului, fie de la „aducătorii" din com. Leordeasa ce se ocupau cu colectarea boştinei şi părului de capră prin satele Olteniei. Din legăturile strînse înfiripate între meşterii din Petreşti şi „aducătorii" din Leordeasa a rezultat specializarea ultimilor în prelucrarea părului. Aşa se face că la începutul secolului nostru, după ce au învăţat meşteşugul şi au cumpărat unelte de lucru şi în special spete pentru războiul de ţesut, cei din Leordeasa au început să vîndă din ce în ce mai puţin părul la Petreşti, păstrîndu-l pentru nevoile proprii; meşterii

weil die Gewebe dauerhaft sind und sich nicht verfilzen, wird das Ziegenhaar zur Herstellung von Gegenständen verwendet, die vor allem widerstandsfähig sein müssen; für Quersäcke, Beutel, Laufteppiche, Pferdedecken u.a.m.; dadurch erklärt sich auch das Fortbestehen dieses Handwerks auf dem Lande bis auf den heutigen Tag.

Was die Verarbeitungstechnik von Ziegenhaar und die dabei verwendeten Geräte anlangt, so ergibt sich eine offensichtliche Übereinstimmung in den vier erwähnten Zentren. Gewisse Unterschiede bestehen in der Art der Beschaffung der Rohmateriale und der Benennung einiger Bestandteile der Geräte, wie auch in der Farbgebung der Ornamentik; ebenso gab es bestimmte, für das eine oder das andere Zentrum spezifische Erzeugnisse.

Die Werkstatt, in der die Geräte für das Spinnen und Weben untergebracht sind, ist meist ein Schuppen oder ein kleiner Anbau (*Abb. 2*) hinter dem Haus.

Das Handwerk des Spinnens und Webens von Ziegenhaar betreiben fast ausschließlich Männer, die Frauen nur in seltenen Ausnahmefällen. Das Handwerk bleibt meist in der Familie und vererbt sich vom Vater auf den Sohn. Es ist bemerkenswert, daß im Dorfe Petreşti über 50 Meister, die hier gearbeitet haben, einer einzigen Familie angehörten.

Die Beschaffung des Rohmaterials. Wenn man die Aufzeichnungen über die Tierhaltung zur Blütezeit des Handwerks untersucht, ergibt sich als gemeinsames Merkmal für alle Zentren, daß keines eine genügende Anzahl von Ziegen besaß, um den Bedarf an Rohmaterial zu liefern. Deswegen beschafft sich jedes der Produktionszentren das Ziegenhaar auf eine bestimmte Art. Die Beutelmacher der Gemeinde Petreşti z. B. erhielten das Material entweder aus dem Dorfe selbst, sie arbeiteten in diesem Fall auf Bestellung mit dem Material der Kunden, oder sie kauften es von Lieferanten („aducători") aus der Gemeinde Leordeasa, die sich mit dem Sammeln von Wachstrebern und Ziegenhaar in den Dörfern der Oltenia befaßten. Dank der engen Beziehungen, die sich zwischen den Meistern aus Petreşti und den Lieferanten aus Leordeasa entwickelten, erlernten auch die Letztgenannten die Verarbeitung von Ziegenhaar. So kam es, daß sie zu Beginn unseres Jahrhunderts, nachdem sie das Handwerk erlernt und sich das nötige Werkzeug, vor allem Weberkämme für den Webstuhl, angeschafft hatten, immer weniger Ziegenhaar nach Petreşti lieferten, da sie es für den eigenen Bedarf behielten; die Meister in Şuici-Rudeni verwen-

www.muzeulastra.com / www.cimec.ro

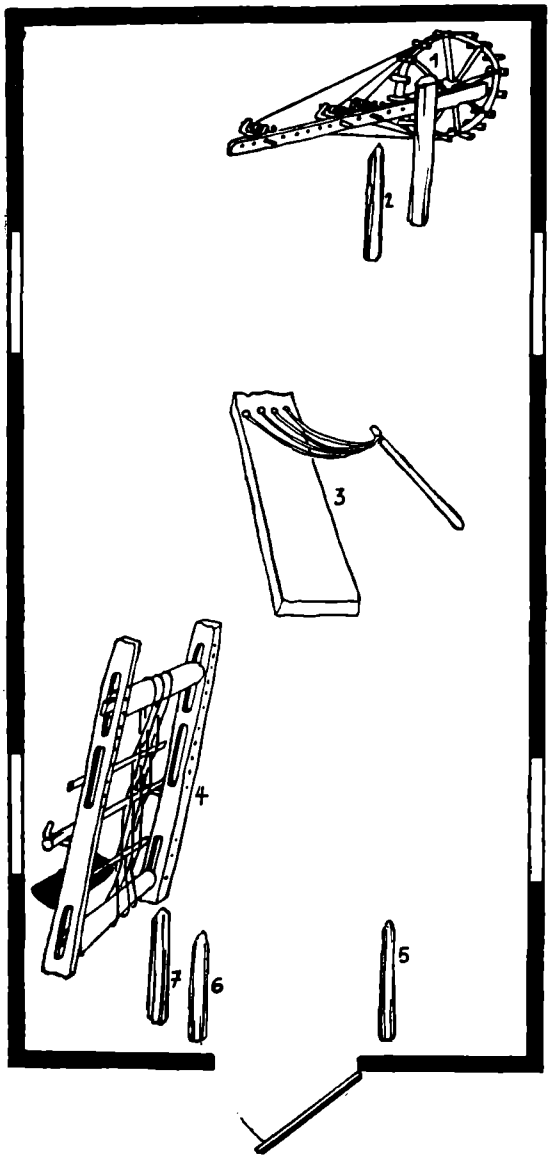

Fig. 2. Planul atelierului pentru prelucrarea părului de capră — com. Petreşti:

1. roată; *2.* ţăruş de aţă; *3.* blană de băteală; *4.* război vertical cu groapă; *5.* ţăruş de urzeală; *6, 7.* ţăruş de băteală.

Abb. 2. Plan einer Werkstatt zur Verarbeitung von Ziegenhaar, Gemeinde Petreşti:

1. Rad; *2.* Garnpflock; *3.* Brett zum Schleudern des Ziegenhaares; *4.* senkrechter Webstuhl mit Grube; *5.* „Kettenpfahl" (ţăruş de urzeală); *6, 7.* „Einschlagpfahl" (ţăruş de băteală).

din Şuici-Rudeni au folosit numai materialul din sat şi au lucrat la comandă cu materialul clientului, iar trăistarii din Băleni-Români cumpărau părul de la tăbăcăria din Ploieşti.

Procesul de prelucrare începe prin sortarea părului pe culori — care se face cu mare atenţie doarece se foloseşte în culoarea naturală, fără a fi vopsit.

„Băteala". Operaţia numită „băteală", echivalentă cu trasul lînei prin piepteni, realizează alegerea firelor mai lungi, mai bune pentru tors, de cele scurte folosite în alte scopuri. La capătul unei scînduri lungi, fixată în pămînt în mijlocul atelierului, sînt legate la distanţe egale patru sfori prinse cu

deten nur Material aus dem Dorfe selbst und arbeiteten auf Bestellung mit dem Material des Kunden, während die Beutelmacher in Băleni-Români das Ziegenhaar aus der Gerberei in Ploieşti kauften.

Die Verarbeitung beginnt mit dem Sortieren des Ziegenhaares nach der natürlichen Farbe, ein Arbeitsgang, der große Aufmerksamkeit erfordert, weil das Haar meist ungefärbt verarbeitet wird.

Das Schleudern entspricht dem Wollekämmen und dient der Aussonderung der für das Verspinnen geeigneten langen Fasern; die kurzen werden für andere Zwecke verwendet. In der Mitte der Werkstatt werden an das eine Ende eines am Boden befestigten langen Brettes in gleichen Abständen vier Schnüre

www.muzeulastra.com / www.cimec.ro

celălalt capăt de un băţ rotund, nu prea gros, lung de cca 1,20 m numit bătător. Părul se aşază în grămadă pe scîndură, în aşa fel încît meşterul trăgînd cu ajutorul bătătorului de cele patru sfori în mod ritmic, face să sară la oarecare distanţă firele lungi, bune pentru tors. Pe scîndură rămîn firele scurte, ce cad în timpul bătelii. Operaţiunea se repetă de trei ori.

Torsul. Din părul astfel ales, se formează întocmai ca şi din lînă, caierul, cu deosebirea că acesta este de dimensiuni mai mari. Părul de capră fiind aspru şi lucios, înainte de tors se umezeşte puţin. Caierele se leagă apoi într-un burduf confecţionat din piele de capră, la Petreşti şi Leordeasa, sau din pînză de cînepă, la Băleni şi Şuici-Rudeni. În timpul torsului burduful se ţine legat de mijlocul meşterului cu o sfoară prevăzută la capăt cu un cîrlig. Se toarce cu ajutorul unei instalaţii speciale foarte originală şi interesantă. Instalaţia de tors aşezată la un capăt al atelierului *(fig. 3)* se compune dintr-un ax de lemn (rotund sau aplatizat) aşezat vertical şi înfipt cu o parte în pămînt. Perpendicular pe ax, se găseşte aşezată la treimea superioară o stinghie lungă de cca 1 m, în care sînt practicate la distanţe egale, mai multe orificii. Această parte a instalaţiei, denumită „posadă", serveşte drept suport de susţinere a roţii, fixată cu un cui în dreptul axului vertical. În spatele roţii tot pe posadă sînt înfipte două cîrlige la distanţă de cca 15 cm care susţin două mosorele de lemn.

Roata are formă obişnuită, cu un ax în care sînt fixate spiţele. La fiecare capăt al spiţelor se găseşte cîte o scîndurică, toate fiind legate între ele cu o aţă mai groasă din cînepă ce marchează circumferinţa roţii. Uneori capătul exterior al spiţelor se fixează cu o veşcă ce înfăşoară roata de jur împrejur.

Roata este acţionată de o sfoară groasă din păr de capră denumită „iorgan", a cărei lungime este variabilă, în funcţie de mărimea atelierului. Iorganul trece pe axul roţii printr-o canelură, peste mosorelele din spatele acesteia şi printr-un cîrlig fixat pe un ax vertical înalt de 1,50 m, aşezat la capătul

angebracht, die am anderen Ende an einen runden, nicht sehr dicken, etwa 1,20 m langen Stab, „bătător" genannt, befestigt werden. Das Haar wird auf das Brett gehäuft, der Meister bringt die Schnüre durch rhythmische Bewegungen des Stabes in Schwingung und bewirkt dadurch, daß die langen, zum Verspinnen geeigneten Haare weggeschleudert werden; die kurzen, die während des Schleuderns herunterfallen, bleiben auf dem Brett liegen. Der Vorgang wird dreimal wiederholt.

Das Spinnen. Aus dem so gewonnenen Haar wird wie bei der Wolle der Spinnwickel hergestellt, mit dem Unterschied, daß dieser umfangreicher ist. Da das Ziegenhaar spröde und glatt ist, wird es vor dem Spinnen etwas angefeuchtet. Diese Wickel werden dann in einen Sack aus Ziegenleder, in Petreşti und Leordeasa, oder aus Hanfgewebe, in Băleni und Şuici-Rudeni, eingebunden. Während des Spinnens befestigt der Meister den Sack mittels einer mit einem Haken versehenen Schnur um die Leibesmitte. Es wird mit Hilfe einer besonderen, sehr originellen und interessanten Vorrichtung gesponnen. Die Spinnvorrichtung befindet sich an einem Ende der Werkstatt (*Abb. 3*). Sie besteht aus einer senkrechten hölzernen Achse (rund oder abgeflacht), deren unteres Ende in den Boden gerammt ist. Am oberen Drittel der Achse ist ein etwa meterlanges, Querholz angebracht, in das in gleichen Abständen mehrere Löcher gebohrt sind. Dieser Teil der Vorrichtung, „posadă" genannt, dient als Ständer für das Rad, das mit einem Nagel vor der senkrechten Achse befestigt ist. Hinter dem Rad sind ebenfalls auf der „posadă" zwei Haken im Abstand von etwa 15 cm angebracht, die zwei hölzerne Spulen tragen.

Das Rad hat die übliche Form. In die Nabe sind die Speichen eingefügt. Am Ende jeder Speiche befindet sich ein Brettchen. Diese Brettchen sind durch einen dicken Hanffaden, der den Umfang des Rades bezeichnet, miteinander verbunden. Gelegentlich wird am äußeren Ende der Speichen eine Zarge angebracht, die das ganze Rad umfaßt.

Das Rad wird mittels eines Seiles aus Ziegenhaar, „iorgan" genannt, dessen Länge je nach der Größe der Werkstatt wechselt, in Betrieb gesetzt. Dieses Seil läuft in einer Rinne über die Radachse, über die Spulen dahinter und durch einen Haken, der am entgegengesetzten Ende der Werkstatt in 1,50 m Höhe an einem senkrecht stehenden Pflock befestigt ist. Das Seil dient als Transmissionsriemen.

www.muzeulastra.com / www.cimec.ro

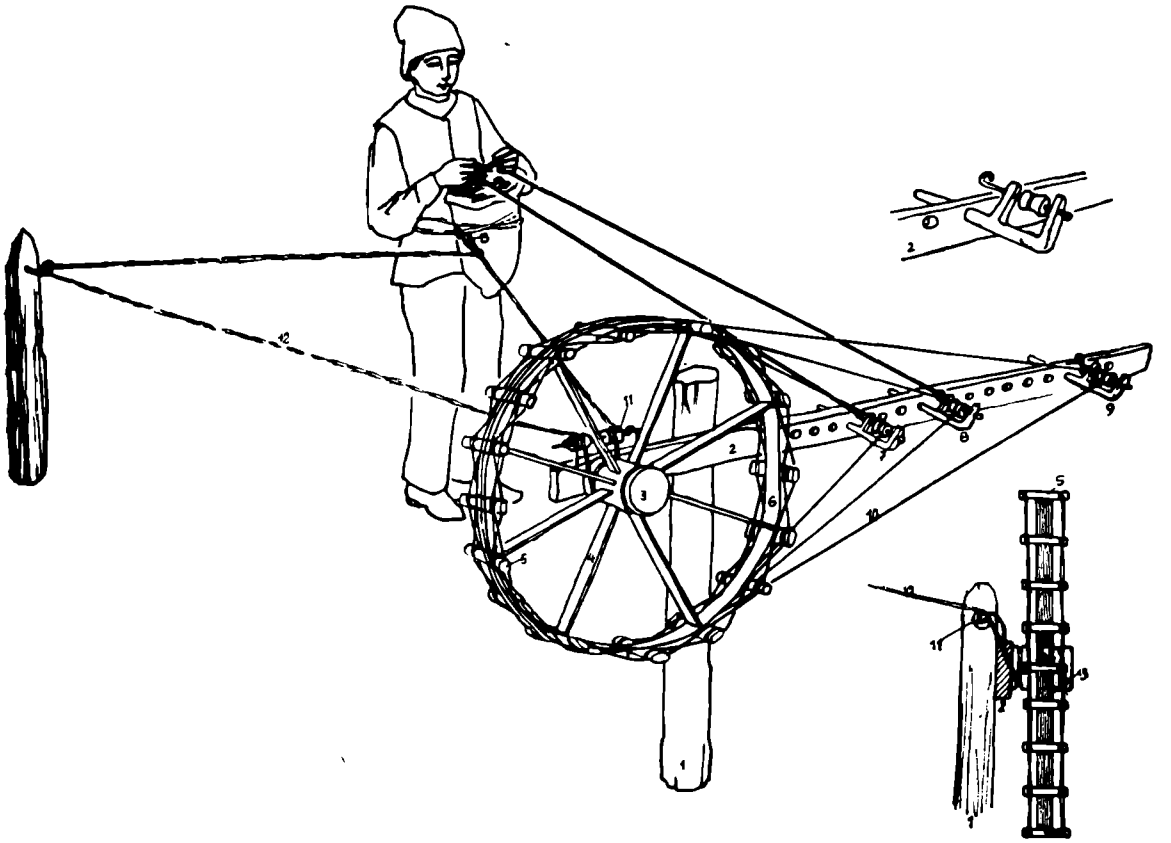

Fig. 3. Roată de tors:

Băleni-Români	Petreşti	Leordeasa	Şuici
1. cracul roţii	1. stumpul roţii	1. parul roţii	1. parul roţii
2. ceaşmea	2. posada	2. braţul roţii	2. —
3. minea	3. căpăţîna roţii	3. căpăţînă	3. butuc
5. speteze	4. spiţe	4. spiţe	4. spiţe
4. spiţe	5. speteze	5. cal	5. fofeze
6. —	6. cercul roţii	6. roată	6. —
7. mînă	7. mînă	7. mînă	7. mînă
8. mînă	8. mînă	8. mînă	8. mînă
9. mînă	9. zam	9. zam	9. mînă
10. şoită	10. şilte	10. şilte	10. şeltea
11. armăgie	11. —	11. —	11. scoabă
12. organ	12. iorgan	12. organ	12. sfoară
13. cîrlig			13. cîrlig

Abb. 3. Spinnvorrichtung:

1. Holzpflock, an dem das Rad befestigt ist; *2.* Querholz mit den Löchern für die sog. „mîini"; *3.* Radachse; *4.* Speichen; *5.* Brettchen am Ende der Radspeichen; *6.* Zarge des Rades; *7.* F-förmiges Holzstück (mîna); *8.* F-förmiges Holzstück (mîna); *9.* F-förmiges Holzstück (mîna); *10.* „şiltă" genannte Schnur; *11.* „armăgie" genannter Haken; *12.* „iorgan" genanntes Antriebsseil; *13.* Haken.

opus al atelierului. Iorganul îndeplineşte funcţia unei curele de transmisie.

La celălalt capăt al posadei, în dreapta axului vertical sînt montate în trei orificii „mîinile" — piese de lemn în formă de „F" — prin braţele cărora trece cîte un ax metalic, cu cîrlig la unul din capete şi cu un mosorel. De la fiecare „mînă" pleacă de pe mosorel pe roată, o sfoară denumită „şiltă", care acţionează deasemenea ca o curea

Am anderen Ende des „posadă", rechts von der senkrechten Achse, sind in drei der Löcher die sog. „mîini" (Hände) hineingesteckt — F-förmige Holzteile —, durch deren Arme je eine Metallachse mit einem Haken an dem einen Ende und einer Spule durchgeht. Von jeder dieser „mînă" läuft von der Spule auf das Rad eine Schnur, „şiltă" genannt, die ebenfalls wie ein Transmissionsriemen wirkt und gleichzeitig mit dem Rad auch die Achsen mit den Haken dreht.

www.muzeulastra.com / www.cimec.ro

de transmisie învîrtind odată cu roata şi axele cu cîrlig la capete.

Se torc cîte două fire deodată cu ajutorul primelor două „mîini", de cîrligul cărora se agaţă părul din caier. Meşterul se aşază în faţa roţii, agaţă iorganul cu cîrligul de la capătul sforii numit cerchez, cu care a legat burduful cu păr, şi începe să meargă încet înapoi, răsucind uşor, cu ambele mîini, părul din caier. Prin mişcarea sa înapoi pînă în celălalt capăt al atelierului, iorganul învîrteşte roata, iar cu ajutorul şiltelor sînt învîrtite cîrligele mîinilor, răsucind bine firele. Cînd a ajuns la capătul atelierului, cele două fire toarse se rup din caier şi se aşază pe un stîlp vertical care are, deasemenea, un mosorel ca un scripete cu greutate. Capetele agăţate de cîrligele mîinilor se deslac la rîndul lor, punîndu-se împreună pe cea de a treia mînă, numită şi zam, care îndeplineşte funcţia de a răsuci firele două cîte două.

Firele răsucite se aşază pe doi ţăruşi — unul lîngă roată şi altul dispus în linie dreaptă la capătul opus al atelierului, numit ţăruş de urzeală sau pe altul alăturat „ţăruş de băteală". Firele pentru urzeală se răsucesc mai mult, iar cele de băteală se lasă mai deslînate şi de aceea se aşază separat.

Cînd s-a adunat o cantitate mai mare de fire răsucite două cîte două se fac gheme mari de cca 3 kg.

Ţesutul — unelte şi tehnică. Toate ţesăturile din păr de capră executate de meşteşugari, se lucrează în războiul de ţesut vertical (*fig. 4*).

Războiul de ţesut se compune din două tălpi înalte de cca 2—3 m dispuse vertical şi puţin oblic, cu un capăt fixat pe podea, iar celălalt sprijinit în perete sau pe una din grinzile plafonului; atît jos cît şi sus tălpile au cîte o scobitură în care intră capetele sulurilor. Scobitura de sus este mai lungă pentru ca sulul superior să poată fi aşezat la distanţa dorită, în funcţie de lungimea ţesăturii. Ambele suluri se fixează la capete cu pene din lemn. La cca 0,50 m înălţime de la sol, pe partea din faţă a tălpilor sînt montate două braţe de lemn pe

Mit Hilfe der ersten beiden „mîini" werden jede zwei Fäden auf einmal gesponnen, indem man das Ziegenhaar aus dem Wickel an den Haken der Metallachsen befestigt. Der Meister stellt sich vor das Rad, hängt den Haken (cerchez) der Schnur (iorgan), mit der der Haarsack zugebunden ist, ein und beginnt langsam rückwärts zu schreiten, während er mit beiden Händen das Haar aus dem Wickel leicht dreht. Durch sein Rückwärtsschreiten bis ans andere Ende der Werkstatt, dreht die Schnur das Rad und mit Hilfe der „şiltă" werden die Haken der Metallachsen in Bewegung gesetzt, wodurch die Fäden fest gesponnen werden. Wenn er am Ende der Werkstatt angelangt ist, reißt er die beiden gesponnenen Fäden vom Wikkel (caier) und führt sie über eine an einem senkrechten Pfahl angebrachte Spule, eine Vorrichtung, die einer Rolle mit Gewicht gleicht. Die an den Haken der ersten beiden „mîini" angehängten Fadenenden werden ihrerseits abgenommen und auf den dritten Haken, den sogenannten „zam", der dritten „mînă", angehängt, der die beiden Fäden zwirnt.

Die gezwirnten Fäden werden auf zwei Holzpflöcke ausgewickelt. Der eine befindet sich neben dem Rad, der andere in gerader Linie davon am entgegengesetzten Ende der Werkstatt und heißt „ţăruş de urzeală" (Kettenpfahl). Manchmal werden die gezwirnten Fäden auch auf den danebenbefindlichen „ţăruş de băteală"(Einschlagpfahl) gewickelt. Die Fäden für die Kette werden nämlich stärker, die für den Einschlag lockerer gezwirnt, deswegen werden sie getrennt.

Wenn sich eine größere Menge gezwirnter Fäden angesammelt hat, werden sie zu großen, etwa 3 kg schweren Knäulen aufgewickelt.

Das Weben — Geräte und Technik. Sämtliche Gewebe aus Ziegenhaar, die von Handwerkern hergestellt werden, arbeitet man auf dem senkrechten Webstuhl (*Abb. 4*).

Der Webstuhl besteht aus zwei etwa 2—3 m hohen Webstuhlbalken, die senkrecht, aber etwas geneigt aufgestellt werden; das eine Ende ist am Fußboden, das andere an der Wand oder einem Deckenbalken befestigt. Sowohl oben als auch unten haben die Webstuhlbalken Einschnitte für die Enden der Weberbäume. Die Einschnitte am oberen Ende sind länger, damit der obere Weberbaum je nach der Länge des Gewebes in der gewünschten Entfernung eingesetzt werden kann. Beide Weberbäume werden an den Enden mit Holzkeilen befestigt. In etwa 50 cm Höhe vom Boden sind an der Vorderseite der Web-

www.muzeulastra.com / www.cimec.ro

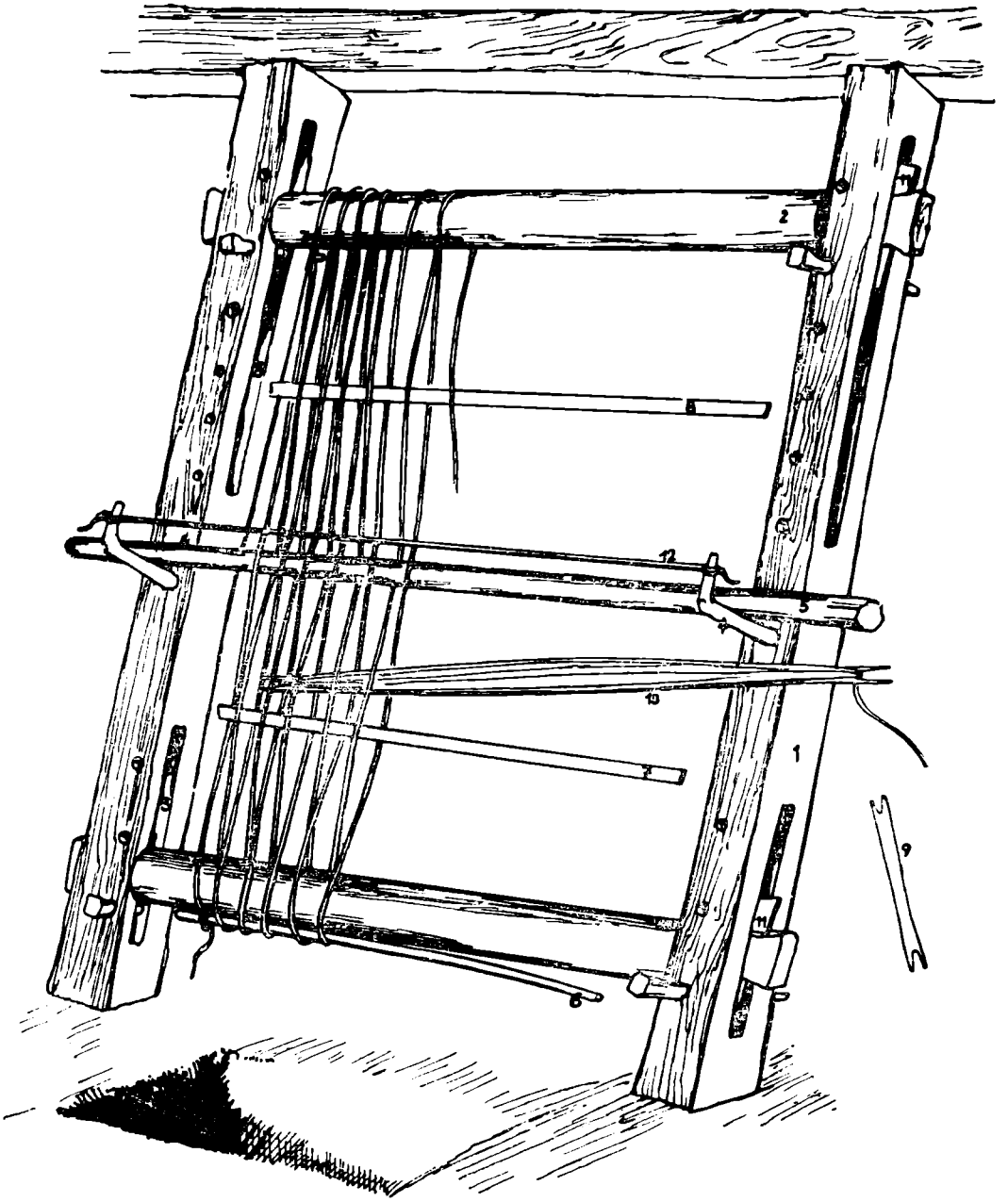

Fig. 4. Războiul de ţesut vertical:

Băleni-Români	Petreşti	Leordeasa	Şuici
1. talpă	1. scară	1. scară	1. talpă
2. suluri	2. suluri	2. suluri	2. suluri
3. scoburi	3. scară	3. scară	3. scob
4. cujbă	4. picioare	4. picioare	4. cuie
5. zagaciu	5. iţar	5. iţar	5. zerbeleu
6. ciubuc	6. cibuc	6. cebuc	6. ciubuc
7. cimşirea	7. cimşirea	7. zărbălac	7. cinşirea
8. zagagiu	8. zerbeleac	8. giugie	8. zerbeleu
9. cilibiu	9. cilibiu	9. cebuc	9. —
10. geau	10. ţeavă	10. neghidici	10. geaf
11. pene	11. zăvoare	11. zăvoare	11. pene
12. coardă	12. brăţări	12. brăţări	12. —

Abb. 4. Senkrechter Webstuhl:

1. Webstuhlbalken; *2.* Weberbäume; *3.* Einschnitte; *4.* Holzarme; *5.* „iţar" genanntes Schaftholz; *6.* „cebuc" genannte Leiste für das Aufziehen der Kettenfäden; *7.* „cimşirea" genannte Leiste zum Wechseln der Schäfte; *8.* „zerbeleac" (Leiste); *9.* „cilibiu" (Leiste); *10.* als Weberschiffchen dienender runder Stab; *11.* Keile; *12.* „brăţări" Schnur, die die beiden Holzarme verbindet.

www.muzeulastra.com / www.cimec.ro

care se așază „ițarul", o vergea pe care se facițele. Ca piese componente ale războiului sînt și „cebucul" (folosit la urzit), „cimșireaua", „zerbeleacul" și „cilibiul". În fața războiului de țesut este totdeauna săpată o groapă pe marginea căreia se așază meșterul, cu picioarele înăuntrul ei.

Urzitul se face direct pe război. Se așază sub sulul de jos un bețișor rotund de lățimea țesăturii („cebucul") și se urzește trecînd firul de pe „cebuc" pe sulul de sus și apoi pe cel de jos, continuînd pînă cînd s-a ajuns la lărgimea dorită. Urzeala se face de obicei în „table", benzi de culoare albă, vînătă și roșie în nuanțe naturale, fiecare de 7—9 fire. Trecerea de la o dungă la alta este marcată de 2—3 fire din altă culoare, de cele mai multe ori neagră, cu care se formează așa numiții „zimți".

Se rotește apoi întreaga urzeală pînă cînd cebucul care marchează capătul țesăturii ajunge în fața războiului la o înălțime de cca 40 cm de la marginea gropii. Subițar se introduce o stinghie aplatizată numită „cimșirea" cu care se schimbă țele, alegîndu-se firele ca pentru o țesătură în 2 țe. În loc de suveică, la războiul vertical se folosește un bețișor rotund, pe care sînt așezate, încrucișat, firele pentru bătează. Deasupra țarului se bagă între fire o altă stinghie plată, denumită „zerbeleac", care folosește la făcut rosturile. După ce s-au făcut țele, cilibiul și țarul se scot și apoi se leagă cele două brațe cu două sfori numite brățări. Se lasă zerbeleacul în jos pînă la țe, se împletește la partea inferioară „șebacul" (începutul țesăturii care împiedică destrămarea) și se începe țesutul propriu-zis.

Cu ajutorul „cimșirelei" se trag firele pentru bătează, iar cu „zerbeleacul" se fac rosturile. După ce s-a tras un fir, el este bătut cu o spată specială din lemn cu dinți metalici.

Spata este una din piesele cele mai importante, pentru că prin greutatea ei face ca țesătura să fie egală și compactă (*fig. 5*). Spatele au fost confecționate de țigani ursari din rădăcină de lemn de esență tare, avînd forme variate. Cele mai interesante sînt în

stuhlbalken zwei Holzarme befestigt, auf denen der „țar" ruht, ein Stab, auf den die Fäden aufgewickelt werden. Andere Bestandteile des Webstuhls heißen „cebuc" (zum Anzetteln) „cimșireaua", „zerbeleac" und „cilibiu". Vor dem Webstuhl wird eine Grube gegraben, an deren Rand der Meister sitzt, mit den Füßen in der Vertiefung.

Die Kette wird unmittelbar auf den Webstuhl aufgezogen. Unter dem unteren Weberbaum wird ein runder Stab (cebuc) in der Breite der Webe angebracht und man zettelt, indem man den Kettfaden von dem Stab auf den oberen Weberbaum und dann auf dem unteren spannt und so fortfährt, bis die gewünschte Breite erreicht ist. Die Kette wird meist in Streifen (table) von je 7—9 weißen, blauen und roten Fäden in naturfarbenen Schattierungen angelegt. Der Übergang von einem Streifen zum anderen wird von 2—3 Fäden in einer anderen Farbe meist schwarz bezeichnet, die gewöhnlich mit sogenannten Zäckchen (zimți) eingewebt werden.

Die ganze Kette wird dann solange gedreht, bis der „cebuc" — das Stäbchen, das den Anfang der Webe bezeichnet — auf der Vorderseite des Webstuhls etwa 40 cm hoch über dem Rand der Grube entfernt liegt. Unter den „țar" genannten Stab wird eine flache Leiste, die sogenannte „cimșirea", geschoben, mittels derer die Fäden abwechselnd gehoben und gesenkt werden, wie bei jedem zweischäftigen Gewebe. Statt des Schiffchens wird beim senkrechten Webstuhl ein rundes Stöckchen verwendet, auf dem der Einschlagfaden kreuzweise aufgewickelt ist. Oberhalb des „țar"-Stabes wird eine flache Leiste (zerbeleac) zwischen die Fäden geschoben, durch die die Fache gebildet werden. Nachdem man die Fäden aufgespannt hat, werden die „cilibiu" und „țari" genannten Stäbe entfernt und die beiden Arme mit zwei Schnüren, „brățari" genannt, verbunden. Der „zerbeleac" wird bis zu den Schäften herabgelassen; man verfertigt am unteren Ende eine Webekante (șebacul), die das Auftrennen verhindert, und nun kann mit dem eigentlichen Weben begonnen werden. Mit Hilfe der einen Leiste (cimșirea) werden die Fäden für den Einschlag versetzt und mit der anderen (zerbeleac) werden die Fache gebildet. Nachdem man einen Faden durchgezogen hat, wird er mit einem besonderen Weberkamm (aus Holz mit Metallzähnen) festgeschlagen.

Der Weberkamm ist eines der wichtigsten Werkzeuge, denn sein Gewicht bewirkt die Gleichmäßigkeit und Dichte der Webe (*Abb. 5*).

www.muzeulastra.com / www.cimec.ro

Fig. 5. Folosirea spatei la războiul de ţesut. | *Abb. 5.* Verwendung des Weberkammes.

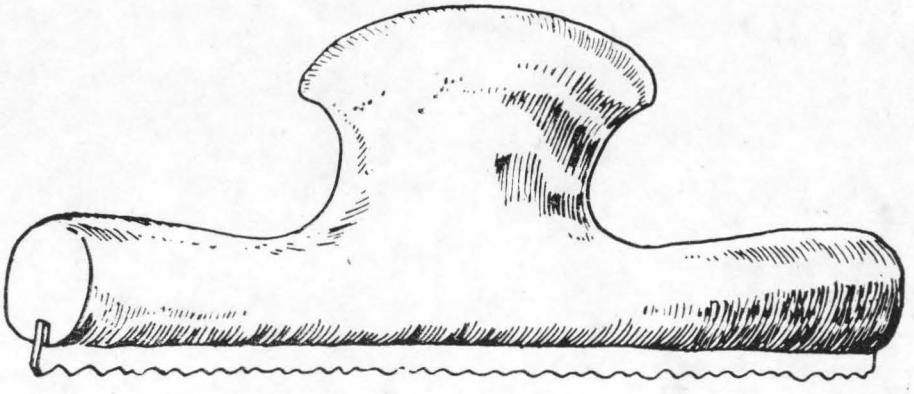

Fig. 6. Piepteni. | *Abb. 6.* Ziegenhaarhechel.

www.muzeulastra.com / www.cimec.ro

Petreşti unde mînerul are şi perforaţii pentru degete, spre a se putea ţine mai uşor în mînă (*fig. 6*). Partea metalică are dinţi regulaţi, la distanţe ce corespund cu intervalele dintre firele urzelii. Uneori această parte are ornamente geometrice incizate. Spata a fost una din piesele componente cele mai scumpe din utilajul pentru ţesut, din cauză că nu se lucra în sat.

Toate ţesăturile din păr de capră lucrate în războiul vertical sînt făcute în două iţe.

Produse. Din punct de vedere al structurii, produsele din păr de capră sînt asemănătoare. Toate ţesăturile sînt în două iţe şi cu ornamente geometrice aproape identice.

În categoria obiectelor produse, există o serie caracteristică tuturor centrelor şi alta, specifică unui centru anume. Comune pentru toate centrele sînt: traistele de dimensiuni diferite fără capac, folosite în special pentru dat grăunţe la cai, traistele cu capac terminat cu ciucuri, folosite de copii pentru dus cărţile la şcoală, pentru transportul unor obiecte mărunte sau a alimentelor la drum, desagii de dimensiuni diferite, utilizaţi pentru transportul produselor la tîrg sau mîncarea la cîmp (*fig. 7*), sacii de mărimi variate, în funcţie de destinaţie (pentru cereale, făină, cartofi), cunoscuţi şi sub denumirea arhaică de „harar“ [18]. Dintre obiectele lucrate frecvent amintim şi corturile ţiganilor ce se executau la comandă. Dimensiunile cortului, de 6 sau 12 foi, late de cca 0,70 m şi lungi de 2 m, cusute între ele cu „chilodorele pentru ţăruşi şi furcile de susţinere“, erau în funcţie de posibilităţile şi necesităţile proprietarului. Folosirea corturilor confecţionate din păr de capră, întîlnite astăzi la noi în ţară exclusiv la ţigani, este de tradiţie foarte veche în alte părţi ale lumii: la asediul Adrianopolului, în 1363, otomanii s-au instalat în corturi din păr de capră.

Dintre produsele specifice numai unor centre menţionăm păturile pentru pat din două sau trei foi, folosite uneori ca lăicer aşezat pe perete, lucrate în satele Băleni-Români, Şuici şi Leordeasa, preşurile de aşternut pe jos, categorie de obiecte de tradiţie mai nouă,

[18] *Documente privitoare la economia Ţării Româneşti*, Bucureşti, I, p. 68.

Die Weberkämme wurden von Zigeunern aus hartem Wurzelholz in verschiedenen Formen hergestellt. In Petreşti benützt man eigenartige Weberkämme, deren Griffe Einschnitte für die Finger aufweisen, damit sie besser in der Hand liegen (*Abb. 6*). Der Metallteil hat regelmäßig angeordnete Zähne, deren Abstände den Zwischenräumen zwischen den Kettfäden entsprechen. Manchmal ist dieser Teil mit eingeritzten, geometrischen Ornamenten verziert. Der Weberkamm war eines der kostspieligsten Werkzeuge der Weber, weil er nicht im Dorfe selbst hergestellt wurde.

Sämtliche auf dem senkrechten Webstuhl aus Ziegenhaar hergestellten Gewebe sind zweischäftig gewebt.

Erzeugnisse. Ihrer Struktur nach sind alle Erzeugnisse aus Ziegenhaar einander ähnlich. Alle sind zweischäftig gewebt und haben fast die gleichen geometrischen Muster.

Einige dieser Erzeugnisse sind allen Zentren gemein, andere nur für ein bestimmtes Zentrum kennzeichnend. Alle Zentren stellten einfache, klappenlose Beutel verschiedener Größe her, die vor allem als Futtersäcke für Pferde benützt wurden, ferner Beutel mit Klappen und Quasten, die als Schulranzen oder zum Unterbringen kleiner Gegenstände und der Wegzehrung dienten, Quersäcke verschiedener Größe, in denen die Ware auf den Markt oder das Essen auf das Feld getragen wurde (*Abb. 7*), Säcke verschiedener Größe für Getreide, Mehl oder Kartoffeln, die unter der altertümlichen Bezeichnung „harar“ bekannt sind.[18] Häufig wurden auch Zigeunerzelte verfertigt, die auf Bestellung ausgeführt wurden. So ein Zelt bestand aus 6 oder 12, etwa 0,70 m breiten und 2 m langen Bahnen, die mit Schlingen (chilodore) für die Zeltpflöcke und Zeltstangen aneinandergenäht wurden. Die Größe richtete sich nach der Zahlungsfähigkeit und den Bedürfnissen des Bestellers. Der Gebrauch von Zelten aus Ziegenhaar, die bei uns heute ausschließlich bei den Zigeunern angetroffen werden, geht in anderen Teilen der Welt auf eine sehr alte Überlieferung zurück: Bei der Belagerung von Adrianopel im Jahre 1363 benützten z. B. die Türken Ziegenhaarzelte.

Von den Erzeugnissen, die nur in einigen Zentren hergestellt wurden, nennen wir die Bettdecken aus 2 oder 3 Bahnen, die auch als Wandbehang (lăicer) dienten und in den Dörfern Băleni-Români, Şuici und Leordeasa hergestellt wurden, Läufer, die neueren Da-

[18] *Documente privitoare la economia Ţării Româneşti*, Buk., I., S. 68.

www.muzeulastra.com / www.cimec.ro

Fig. 7. Funie, desagi şi traiste cu pleter — Petreşti, Gorj.

Abb. 7. Schnur, Quersack und Beutel mit Streifenmuster — Petreşti, Gorj.

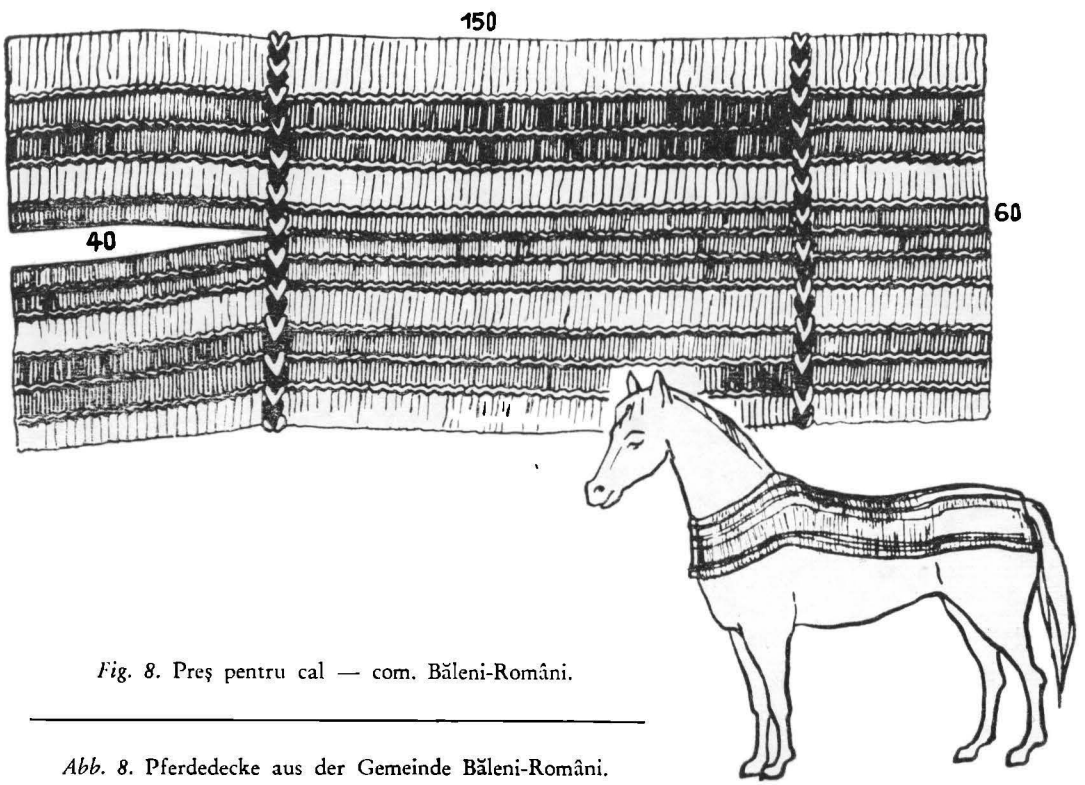

Fig. 8. Preş pentru cal — com. Băleni-Români.

Abb. 8. Pferdedecke aus der Gemeinde Băleni-Români.

www.muzeulastra.com / www.cimec.ro

întrebuinţate la Băleni, Şuici, Petreşti şi preşul pentru cal, cunoscut numai la Băleni-Români *(fig. 8)*.

Preşul pentru cal se confecţionează dintr-o foaie dreaptă, lungă de 3 m şi lată de cca 0,60 m, care are spre unul din capete, pe mijlocul ţesăturii, o deschizătură lăsată special. La capătul cu această deschizătură, foaia se îndoieşte în două şi marginile se cos împreună. Prin despicătură intră calul cu capul, iar partea cusută se aşază pe pieptul lui, ferindu-l de frig şi ploi în timpul anotimpurilor reci. Croiala specială, faptul că nu întîlnim în nici o altă parte din ţară o ţesătură asemănătoare din punct de vedere al croiului, unele asemănări cu desagii amintiţi din satul Vădastra precum şi existenţa unui sat bulgăresc alăturat, „Băleni-Sîrbi", ne face să presupunem că este vorba de o ţesătură cu croiala specifică acestui popor.

Ornamentare. În general o tehnică de lucru asemănătoare conduce şi spre ornamente apropiate ca formă. Într-adevăr motivele decorative de pe ţesăturile descrise pînă acum sînt aceleaşi. Stilul ornamental este exclusiv geometric. Motivul de bază este „tabla", dungă dispusă vertical de-a lungul ţesăturii. Se alternează vergi de culoarea naturală a firului brodate cu negru şi uneori cu fire vopsite în roşu, galben şi foarte rar în verde. Pentru delimitarea dungilor se foloseşte adesea un ornament în zimţi, mai ales la Petreşti, unde se lucrează cele mai frumoase obiecte. Un ornament comun tuturor satelor, executat pe deasupra ţesăturii, în general la capete, avînd şi rolul de consolidare a acestor părţi, este „şabacul", numit în mod foarte plastic şi „urma caprei". El se întîlneşte în special pe traistele cu capac, la unii desagi sau la preşurile pentru cai.

Singurele obiecte la care alternarea benzilor nu se face regulat sînt preşurile pentru aşternut pe jos şi sacii care au de obicei centrul de o singură culoare, iar dungile dispuse în grup de cîte 3—4, numai pe margini.

Se foloseşte şi un ornament cu care se încheie marginile, executat cu acul sub forma unei împletituri, care dă un aspect de finisare foarte îngrijită obiectelor respective.

Desfacerea produselor lucrate în ateliere se face în funcţie de condiţiile locale specifice

tums sind, aus Băleni, Şuici, Petreşti, und Pferdedecken, die ausschließlich aus Băleni-Români stammen (*Abb. 8*).

Die Pferdedecken werden aus einer geraden, 3 m langen und etwa 0,60 m breiten Bahn hergestellt. An dem einen Ende bleibt in der Mitte ein Schlitz offen. An dem Ende, wo sich die Öffnung befindet, wird die Bahn gefalten und die Ränder werden zusammengenäht. Das Pferd steckt den Kopf durch die Öffnung, der zusammengenähte Teil kommt auf die Brust des Pferdes zu liegen. Diesen ungewöhnlichen Schnitt der Webstücke findet man in keinem andern Landesteil, außer bei den schon erwähnten ähnlich gearbeiteten Quersäcken im Dorfe Vădastra. Da in der Nähe ein bulgarisches Dorf, Băleni-Sîrbi liegt, nehmen wir an, daß es sich um eine typisch bulgarische Form handelt.

Die Ornamentik. Im allgemeinen führt eine ähnliche Arbeitstechnik auch zu ähnlichen Formen der Ornamentik. Tatsächlich gleichen die Schmuckmotive der bisher beschriebenen Gewebe einander. Das Dekor ist ausschließlich geometrisch. Das Grundmotiv sind längsverlaufende senkrechte Streifen (table). Es wechseln naturfarbene Streifen miteinander ab, die von schwarzen oder roten, gelben, sehr selten grünen Fäden abgegrenzt werden. Zur Abgrenzung der Streifen wird oft ein Zackenornament eingewebt, vor allem in Petreşti, wo die schönsten Gewebe hergestellt werden. Ein Ornament, das in allen Dörfern angetroffen wird, ist der „şabac", der auf der Oberseite der Webe meist an den Enden ausgeführt wird und den anschaulichen Namen „Ziegenspur" trägt. Er findet sich vor allem an den Beuteln mit Klappen, an manchen Zwerchsäcken und an Pferdedecken.

Die einzigen Stücke, an denen die Streifen nicht regelmäßig miteinander abwechseln, sind die Fußbodenläufer und die Säcke; ihre Mitte ist meist einfärbig, die Streifen, etwa 3—4, sind gruppenweise an den Rändern angeordnet.

Der Rand wird gelegentlich mit einem Muster verziert, das mit der Nadel ausgeführt wird, wie Häckelarbeit aussieht und äußerst wirkungsvoll ist.

Der Vertrieb der Erzeugnisse, die in den Werkstätten hergestellt wurden, erfolgt in jedem der Zentren den örtlichen Bedingungen entsprechend. In allen Dörfern ist die Arbeit auf Bestellung aus dem Material des Kunden

www.muzeulastra.com / www.cimec.ro

www.muzeulastra.com / www.cimec.ro

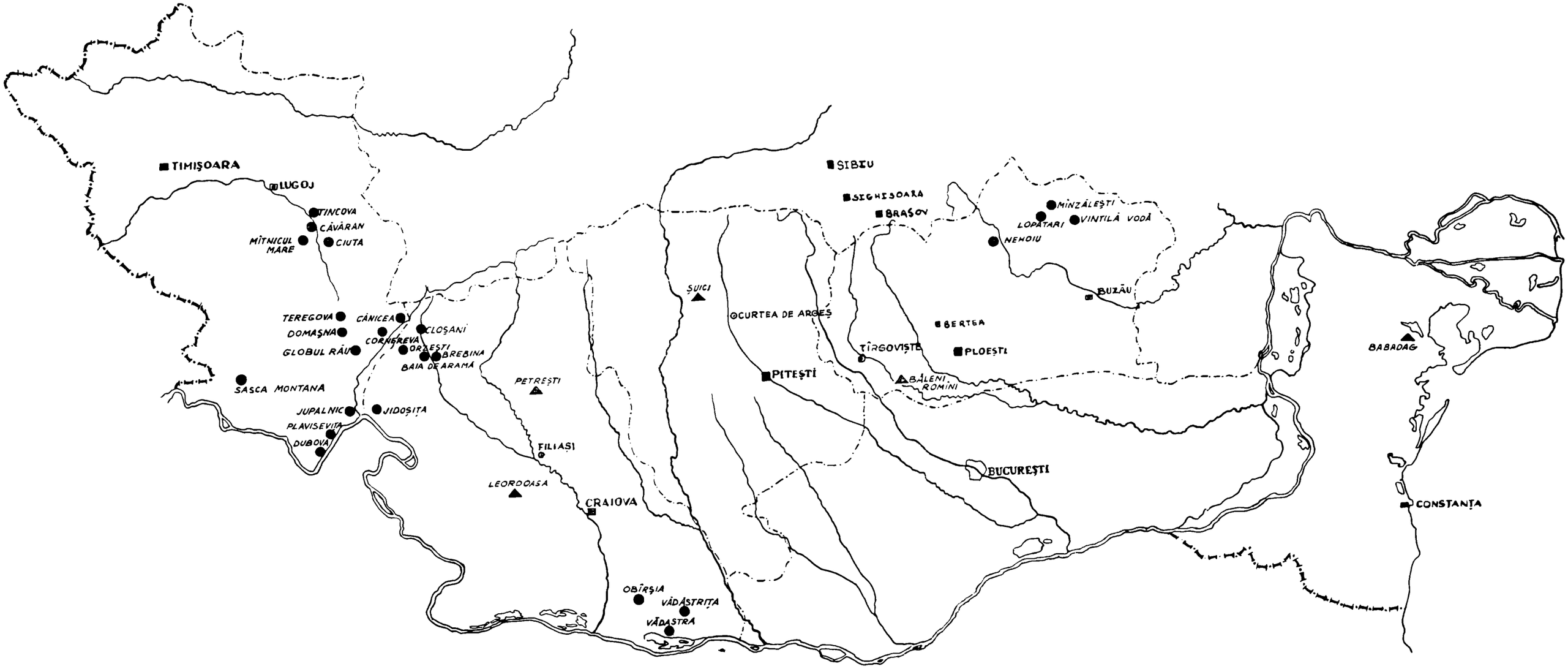

PLANŞA I

Sate din sudul Carpaţilor, în care se prelucrează părul de capră.

● Prelucrarea părului de capră în gospodării.

▲ Prelucrarea părului de capră în centre specializate.

TAFEL I.

Dörfer südlich der Karpaten, wo Ziegenhaar verarbeitet wird.

● Die Verarbeitung des Ziegeshaares in den Bauernwirtschaften.

▲ Die Verarbeitung des Ziegenhaares in spezialisierten Zentren.

www.muzeulastra.com / www.cimec.ro

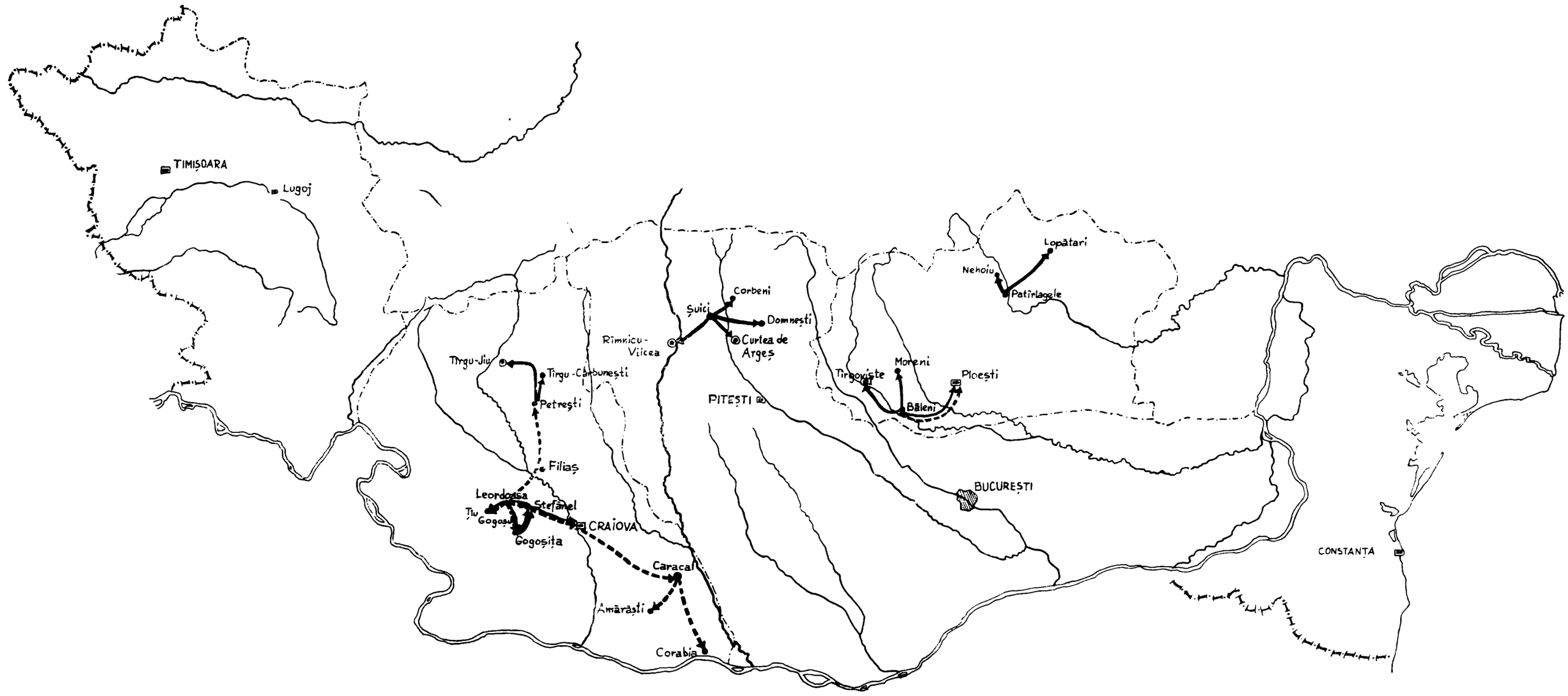

PLANȘA II

Harta drumurilor pentru procurarea materiei prime și desfacerea produselor din păr de capră.

——→ Drumurile spre centrele de desfacere.
— — → Drumurile spre centrele de colectare.

TAFEL II.

Karte der Wege, auf denen das Rohmaterial beschafft wurde und die Erzeugnisse aus Ziegenhaar zum Verkauf gebracht wurden.

——→ Wege zu den Absatzzentren.
— — → Wege zu den Sammelzentren.

www.muzeulastra.com / www.cimec.ro

www.muzeulastra.com / www.cimec.ro

fiecărui centru. Este comună pentru toate satele producția de obiecte la comandă, din materialul clientului sau la comandă fără material, cum este cazul corturilor pentru țigani. În afară de această metodă, fiecare sat a avut anumite centre de desfacere, piețe și tîrguri (*pl. II*). Astfel, trăistarii din Petrești-Bărbătești vînd produsele în tîrg la Bibești și în piață la Tg. Jiu. Fiind la distanță mică, meșterii pleacă la Tg. Jiu la o săptămînă sau două cu produsele confecționate în acest timp. Trăistarii din Șuici-Rudeni desfac produsele în satele vecine, iar în trecut mergeau și la Curtea de Argeș; cei de la Băleni-Români ajungeau pînă la Tîrgoviște, Ploiești și chiar București. Este interesant de remarcat că meșteșugarii din Leordeasa, fiind obișnuiți să meargă prin sate pentru colectarea boștinei și a părului de capră, au ales aceleași drumuri și pentru desfacerea produselor, mergînd în satele Tiu, Gogoși, Ștefănel, Mînăstricea, Șopotul, Poiana-Botoșești și altele. În aceste drumuri produsele se vindeau în schimbul cerealelor.

În concluzie se poate afirma că, prelucrarea părului de capră se intensifică la începutul secolului al XVII-lea, cînd trăistăritul se constituie ca meșteșug de sine stătător, așa cum îl găsim menționat în documentele transilvănene și ale Țării Românești. Se poate spune cu certitudine că înainte de această dată, prelucrarea nu a depășit stadiul meșteșugului casnic. Meșteșugul torsului și țesutului, dezvoltat în decursul a patru secole în numeroase centre, subzistă în prezent numai în patru dintre acestea. Dacă la Băleni-Români exista încă acum 30—40 de ani o uliță întreagă numită „ulița trăistarilor", acum mai lucrează sporadic un meșter; la Petrești din 25 de meșteri, în aceeași perioadă, mai lucrează unul singur permanent și alți doi meșteri, sporadic; la Leordeasa lucrează sporadic doi meșteri, iar la Șuici unul singur.

Nu este exclus ca folosirea părului de capră în cadrul meșteșugului specializat pe scară largă și mai ales introducerea unui anumit tip de unelte specifice și altor teritorii îndepărtate, să fie pusă în legătură cu schimburile culturale ce au avut loc cu Orientul, prin filieră turcească. Larga utilizare a părului de

oder auch nur auf Bestellung, ohne daß der Kunde das Material lieferte, wie bei den Zigeunerzelten, üblich. Außerdem hatte jedes Dorf bestimmte Absatzzentren, Märkte und Jahrmärkte (*Tafel II*). So verkaufen die Beutelmacher aus Petrești-Bărbătești ihre Erzeugnisse auf dem Jahrmarkt von Bibești und auf dem Markt von Tg. Jiu. Da die Entfernung gering ist, bringen die Meister jede Woche oder jede zweite die inzwischen fertiggestellte Ware nach Tg. Jiu auf den Markt. Die Meister aus Șuici-Rudeni setzen ihre Ware in den benachbarten Dörfern ab; früher gelangten sie auch bis nach Curtea de Argeș; aus Băleni-Români kamen sie bis Tîrgoviște, Ploiești und selbst Bukarest. Es ist bemerkenswert, daß die Handwerker aus Leordeasa, die gewohnt waren, in den Dörfern, Tiu, Gogoși, Ștefănel, Mînăstricea, Șopotul, Poiana-Botoșești u. a. Wachstreber und Ziegenhaar aufzukaufen, für den Absatz ihrer Erzeugnisse dieselben Wege benutzten. Dabei tauschten sie ihre Erzeugnisse gegen Getreide ein.

Abschließend kann behauptet werden, daß die Verarbeitung von Ziegenhaar zu Beginn des 17. Jahrhunderts zunimmt, als die Beutelmacherei als selbständiger Handwerkszweig auftritt, wie aus den Quellen in Siebenbürgen und in der Walachei ersichtlich ist. Man kann mit Sicherheit behaupten, daß vor diesem Zeitpunkt die Verarbeitung von Ziegenhaar die Grenzen der Heimindustrie nicht überschritt. Das Handwerk des Spinnens und Webens von Ziegenhaar, das sich im Laufe von vier Jahrhunderten in zahlreichen Zentren entwickelte, wird heute nur noch in vier Zentren ausgeübt. In Băleni-Români gab es noch vor 30—40 Jahren eine ganze Straße, die „ulița trăistarilor" (Beutelmachergasse) hieß; heute arbeitet hier nur noch ein Meister gelegentlich; in Petrești arbeiten von 25 Meistern der dreißiger Jahre heute nur noch einer ständig und zwei andere gelegentlich; in Leordeasa arbeiten zwei Meister zeitweilig, in Șuici ein einziger.

Es ist nicht ausgeschlossen, daß die Verarbeitung von Ziegenhaar innerhalb eines spezialisierten Handwerks, vor allem aber die Verwendung gewisser Typen von Werkzeugen, die auch für andere entfernte Gebiete charakteristisch sind, mit dem kulturellen Austausch unseres Landes mit dem Orient in Verbindung stehen, der durch die türkische Vermittlung zustande kam. Im Orient ist die Verwendung von Ziegenhaar als Spinnfaser für die Herstellung von Gegenständen, die eine besondere

www.muzeulastra.com / www.cimec.ro

capră ca fibră textilă în Orient, folosirea ei la confecţionarea unor obiecte ce trebuie să aibă o rezistenţă deosebită (foile de cort, păturile, desagii), ori la cele mai fine ţesături (basmalele de caşmir), apariţia şi folosirea uneltelor perfecţionate care presupun o tradiţie îndelungată a meşteşugului sau denumirile pieselor componente ale roţii şi ale războiului de ţesut de aceeaşi origine, îndreptăţesc această ipoteză.

Widerstandsfähigkeit erfordern (Zeltblätter, Decken, Quersäcke), wie auch für die feinsten Gewebe (Kaschmirtücher) weit verbreitet. Das Auftreten und die Verwendung vervollkommneter Werkzeuge und Geräte, die eine längere Tradition dieses Handwerks voraussetzen, wie auch die Herkunft der Bezeichnungen für die einzelnen Teile des Rades und des Webstuhls scheinen unsere Annahme zu bestätigen.

www.muzeulastra.com / www.cimec.ro